

debet novitius discernere; nec magis est unum consuetudine receptum, quam aliud. Denique rationes factæ de novitio exeunte sine licentia, a fortiori hoc probant. Et juxta hæc posset cum proportione definiri dubium proxime relictum in superiori puncto de gestatione habitus continua. Sed de hoc plura infra.

15. *Dubitatio tertia.*—*Resolutio tenenda.*—*Probatum ratione.*—Tertio, ex dictis definitur, quod dubitari solet in hac materia, si novitius statim ac monasterium ingreditur, in lectum incidat ægrotus, et ita duret per annum integrum, an possit dici in probatione fuisse, et completo anno statim profiteri. Dicendum est ergo posse profiteri, et illum fuisse verum annum probationis, quod ex mente omnium Doctorum asseruit Nav., dicto consil. 32, n. 5. Et ratio est, quia quantum est ex se, vere manet in statu probationis in tali religione, et sub obedientia illius. Quod autem actu probari non possit, est per accidens; nec refert quod annus probationis datus est ad sumendam experientiam, tum quia finis legis non est de substantia legis; tum etiam quia in eo casu novitius satis probatur per infirmitatem, in qua sufficienter poterit religio cognoscere naturam ejus, et aptitudinem ad religionem; ipse vero, et charitatem, et mores religionis poterit cognoscere; et quamvis non valeat vitæ austeritatem in se formaliter, ut sic dicam, experiri, aliunde tamen poterit sufficientem notitiam comparare. Unde ex hoc casu colligit Navar. tanquam certum et manifestum, non esse necessarium experiri omnes austeritates in specie. Ego vero ulterius colligo nullam esse necessariam, neque aliam actualem probationem, præter illam quæ est in perseverantia in tali religione per annum sub obedientia illius, ut explicatum est.

CAPUT XV.

UTRUM DE SUBSTANTIA NOVITIATUS SIT, UT AN-
NUS SIT CONTINUUS.

1. *Tertium dubium circa verba Concilii Tridentini.*—*Assertio prima.*—In hoc capite explicanda est illa particula, *per annum*. De qua imprimis certum est, intelligendam esse de anno integro et perfecto, ita ut neque una dies illi desit, in quo Doctores omnes conveniunt; tum quia jura antiqua supra citata ita de hoc anno loquuntur, Concilium autem juxta antiqua jura locutum est; tum etiam quia consuetudo ita hoc interpretatur; tum deni-

que quia lex, quæ taxat, vel tempus, vel pretium, vel aliquid hujusmodi, præcise et quasi in indivisibili constituit talem mensuram. Nam etiam philosophi dicunt, mensuram debere in indivisibili consistere; itaque hic annus perfectus esse debet. Adde ulterius cum Sancio, lib. 1 de Matrim., disp. 24, num. 22, et Lessio, lib. 2 de Justitia, c. 41, dub. 7, num. 59, annum probationis ita computandum esse de momento ad momentum, ut si habitum novitius assumpserit prima die Januarii, verbi gratia, post meridiem, non possit eadem die recurrente termino anni profiteri ante meridiem, sed expectandum esse punctum suscepti habitus, quia in eo completur et perficitur annus a Concilio requisitus. Non tamen opus est addere anno unum diem, cum nullo jure id præcipiatur, ut bene observat citatus Sanchez. Quod vero attinet ad integritatem, adverte duobus modis posse hunc annum integrum computari: primo, per continuationem unius et ejusdem anni naturalis; secundo, per computationem seu aggregationem partium discretarum, ut si quis per sex menses, verbi gratia, fuit in novitiatu, et postea est egressus, et in seculo mansit per aliud tempus, ac deinde iterum religionem ingressus, per sex alios menses probetur, et hi cum prioribus jungantur, et computentur ad integrum annum constituendum.

2. *Dubium in hac materia.*—*Prima sententia affirmativa.*—*Probatum primo.*—*Secundo.*—*Tertio.*—*Quarto.*—Fuit ergo aliquorum sententia, non esse continuationem anni de necessitate probationis, sed posse prædicto modo compleri, supplendo tantum id, quod deerat: ita tenuit glossa in regula, *Eum qui*, de reg. jur., in 6, qui refert aliquos antiquos pro hac sententia. Quam etiam secutus est Speculator, tit. de Statu Monachor., § 1, vers. 37, n. 43; et Bonifac., in Clem. *Eos*, de Regular., n. 47, cum hac moderatione, ut tempora anni sint diversa, verbi gratia, æstatis aut hyemis. Et primo glossa citata conatur regulam illam ad hoc inducere, quæ sic habet: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet*, quæ parum profecto probat; potest autem sic induci. Nam annus probationis ordinatur ad sumendum judicium certum de religione, et de persona; sed hæc certitudo sufficienter sumitur per annum directe compositum; ergo non oportet majorem certitudinem postulare. Secundo, possumus argumentari, quia nullum est decretum quod expresse requirat annum continuum, nec Con-

cilium Tridentinum illam particulam addidit; ergo non est a nobis addenda, præsertim ad estringendam legem, quæ ex hac parte odiosa videtur; ergo sufficit esse in probatione per annum, id est, per duodecim menses, sive continue, sive interpolate illi numerentur. Tertio addere possumus juxta aliam sententiam, difficiliorem ac valde onerosum fieri religionis ingressum; nam si contingat aliquem per undecim menses religionem probasse, et posse per diem exire, difficillimum illi esset jacturam factam reparare, integrum probationis annum iterum inchoando. Accedit quarto, quod difficile potest designari quæ interruptio sufficiat impedire debitam hujus anni continuationem.

3. *Secunda sententia, negativa et certa.*—Nihilominus contraria sententia tanquam certa tenenda est, cum Panorm., in c. *ad Apostolicam*, de Regul., n. 9, ubi pro ea refert Joannem de Lignano, in Clem. *Eos*, de Regul., et Bartolum, in l. *Interdum*, § *Quoties*, ff. de Publ. Idem tenet Angelus, verbo *Novitius*, num. 15; et Sylvest., verbo *Religio*, § 5, n. 4; Navar., consil. 9, 34, et in aliis multis de Regular., ubi pro eadem sententia refert Anchar. et Philippum Francum; plures refert Bertachin., verbo *Annus*; sequuntur etiam communi consensu recentiores Theologi, Sa, verbo *Religio*, num. 9; Henriquez, lib. 13, de Excommunicat., cap. 40, num. 2; Azor, tom. 1, lib. 12 Instit. moral., c. 2, quæst. 8; Lessius, lib. 2, c. 41, dub. 7; Eman. Rodrig., 2 tom., 3 Quæst. reg., q. 15, art. 8; et Miranda, in Manuali, tom. 1, q. 22, art. 4, concl. 1. Fundamentum præcipuum est, quia quando in jure tempus certum ad aliquid requiritur, intelligendum est de tempore continuo. Ad hoc autem principium probandum citat Angel. c. *Cupientes*, vers. *Cæterum*, de Elect., in 6; sed ille textus nihil probat, nam in eo additur, *per triennium continuum ex tunc inchoandum*, etc. Ex quo potius posset argumentum sumi in contrarium. Nam ideo videtur addita particula, *continuum*, quia in ipso tempore non satis videbatur inclusa. Quamvis neque hoc argumentum sit efficax, nam potuit addi ad majorem declarationem, quia in cap. 1 ejusdem tituli, in simili pœna et clausula non additur illud verbum, et nihilominus certum est intelligendam esse de tempore continuo, ut ibi Joannes Andreas, et alii notant, et principium illud tradit glossa in Rub., ff. de Diver. temp. præsc., et in l. *Genero*, ff. De his qui not. infam. Et quamvis nullo jure ex-

presse probetur, est per se valde consentaneum rationi, quia tempus, et præsertim definitum, ut dies vel annus, et est continuum, et in hoc sensu regulariter significatur; qui enim legat, vel donat alteri usum domus per annum, de anno continuo intelligitur, alias esset valde incerta et arbitraria donatio, possetque alius nunc uno mense, et postea alio suo arbitrio annum complere cum notabili gravamine alterius, vel e converso posset hæres aut donatarius prout vellet annum interpretari. Unde etiam sumitur alia moralis conjectura; nam oportet ut tam in jure, quam in contractibus humanis, aliquid definitum ac certum designetur, quando annus vel aliud simile tempus præscribitur, quod esse non posset, nisi continuum tempus intelligeretur. Et videtur ad hoc optimus textus in Clement. *Eos qui*, de Regular., ubi professionem tacitam facere dicuntur, qui habitum professorum *per annum* portant, quod sine ulla controversia de anno continuo intelligendum est. Hoc autem principium evidentius est, quando in lege designatur dies, ex quo tale tempus computari debet; ut si lex dicit: Ex tunc sit suspensus per triennium, vel: Ex quo die accipit tale officium, teneatur per annum hoc vel illud facere, sine dubio hæc et similes leges intelliguntur de tempore continuo, ut constat ex communi omnium intelligentia et usu, et quia non possunt alias commodum habere sensum. Propter quod censeo, post Concilium Tridentinum, multo certior esse hanc sententiam quam antea; prius enim solum dicebatur, unius anni probationem esse necessariam, ut in c. *Gonsaldus*, 17, q. 2, et c. *ad Apostolicam*, de Reg. Vel ut professio non fieret ante annum probationis elapsum, ut in c. *Non solum*, de Reg., in 6. Concilium autem Tridentinum supra expresse addidit: *Nec qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum probationis*, ubi designat tempus ex quo talis annus computandus est; intelligit ergo de anno continuo; atque ita declaratum est in congregatione Cardinalium. Addunt præterea rationem dicti auctores, quia intermissum tempus minuit asperitatem probationis, nam difficilius est perseverare per annum continuum, quam per partes interpolatum. Sed ad hoc dici posset, esto hoc ita sit, nihilominus non cogi nos ad intelligendum illum annum eo modo quo majorem rigorem, et difficiliorem perseverantiam postulat, nam potius videntur hujusmodi leges onerosæ linendæ. Addit vero Sylvester annum hunc dari ad

experiendas omnes asperitates regulæ, quod non semper fieri posset, nisi annus requiretur continuus, quia in una parte anni, verbi gratia, in Adventu, vel in Quadragesima, plura et asperiora sustinenda sunt; posset autem quis interpolate esse novitius per annum, vitando illa tempora. Sed ad hoc etiam dici posset, accidentarium id esse, nam ostensum jam est non esse necessarium actu experiri omnes religionis labores. Nihilominus, suppositis prioribus fundamentis, quæ sunt præcipua, hæc sunt etiam probabiles disjecturæ, et congruentia dictæ legis. Nam, licet simpliciter necessarium non sit actu experiri omnes religionis labores, nihilominus necessarium est esse in statu idoneo ad experiendos illos; ad hoc autem per se loquendo accommodatus est annus continuus; et inter hæc experimenta præcipuum esse debet in perseverantia et constantia, et ideo merito ad hanc probationem annus continuus postulatus est.

4. *Respondetur ad argumentum primum.* — *Ad secundum.* — *Ad tertium.* — Ad primum ergo argumentum contrariæ sententiæ, sumptum ex regula juris, negatur per interrupta tempora sumi sufficientem experientiam, satisque certam, tum quia non sumitur illa, quam lex requirit, quæ sola debet censeri sufficiens; tum etiam quia constantia et perseverantia non satis probatur, ut dictum est. Ad secundum, jam ostensum est quomodo ex vi juris necessarius sit annus continuus, etiamsi hæc ultima particula in jure non exprimitur. Ad tertium respondetur, concedendo illud gravamen sequi, sed illud est privatum, et parvi momenti respectu universalis commodi religionis, quod ex prædicta lege in dicto sensu intellecta resultat.

5. *Ad quartum, et resolvitur dubitatio præposita.* — In quarto vero puncto, petitur ut explicemus quibus modis hic annus interrumpatur, ita ut necesse sit iterum illum inchoare. Sylvester enim supra indicat modicam interpolationem ad diem, verbi gratia, non sufficere; dicit enim annum debere esse continuum, eo modo quo solent austeritates in religione continuari, scilicet modice, et ad diem interpolandum. Navar. autem, dicto consil. 32, num. 1 et 3, dicit novitiatum interrumpi per exitum novitii a claustro per tres vel quatuor dies sine licentia superioris. Dicendum vero est, duobus modis posse interrumpi hunc annum. Primo, faciendo professionem ante completum illum, cum voluntate et existimatione faciendi veram professionem; ex tunc

enim jam non manet novitius amplius in probatione, juxta dicta sectione præcedenti; ergo interruptus fuit annus probationis; nam, juxta Concilium in toto illo anno debet in probatione stari. Secundo, potest interrumpi per dimissionem habitus, seu exitum a religione, quia per hoc etiam desinit novitius esse in probatione, et in statu idoneo, ut etiam ex præcedenti capite patet; ergo desinit esse novitius; ergo interrumpitur annus. Quocirca continuus hujus anni, per se loquendo, non est moralis, aut per parvas morulas discretionis, ut Sylvester voluisse videtur, sed est propria et physica, quanta esse in tempore vel in anno potest, quia non est continuus actionis, sed status, vel quasi status, ut explicavi; duratio autem in statu omnino continua est, sive homo actu experiatur asperitatem regulæ, sive non. Dixi autem *per se loquendo*, quia ex se potest hic annus habere hanc continuitatem perfectam.

6. *Dubitatio.* — *Resolutio tenenda.* — Dubitari autem potest an quælibet physica interruptio sufficiat, ut moraliter censeatur annus non esse continuus ad effectum sufficientis probationis, et validæ professionis, ita ut omnis interruptio physica sit etiam moralis, vel distinguendæ illæ sint. Navarrus enim, consil. 32, de Regular., significat, si interruptio sit momentanea, id est, brevissima, non esse considerabilem, id est, moraliter non interrumpere probationem; consilio autem 32 ait, interruptionem trium vel quatuor dierum esse sufficientem, significans, si sit unius vel duorum dierum, non sufficere. Mihi autem videtur magis esse considerandam gravitatem actionis, per quam interrumpitur probatio novitiatum, quam temporis diurnitatem, quia alias nihil certum de hac interruptione ejusque sufficientia dici poterit, sed relinquendum erit uniuscujusque arbitrio; alicui enim videbitur parva mora trium vel quatuor dierum, alii vero magna. Quocirca censeo, si quis, dimisso religionis habitu, egressus est, eo ipso interrumpi annum probationis, etiamsi paulo post intra diem pœniteat, quia eo ipso amisit statum quem habebat, et indiget nova receptione et admissione, ut possit iterum novitius esse. Sicut ergo hæc posterior receptio distincta est a prima, ita novitiatum incipit esse distinctus. Atque hæc regula videtur mihi satis probabilis, ut quoties juxta consuetudinem, et modum religionis censeatur nova receptio necessaria, annus etiam probationis sufficienter interruptus existimetur. Unde quod Navarrus

ait, annum interrumpi per exitum trium vel quatuor dierum e monasterio sine licentia superioris, si intelligatur de exitu totali, id est, animo non redeundi, et dimisso habitu, non solum verum est, sed etiam sine limitatione temporis fuisse asserendum, quia actus ipse per se sufficit, et moraliter interrumpit perseverantiam et constantiam, propter quam continuus in probatione postulatur. Si vero sit sermo de exitu animo redeundi, præsertim cum habitu, non credo interrumpi novitiatum, etiamsi sit per aliquot dies, nisi recognita, a prælato dimittatur, propter ea quæ superius adduxi.

7. *Dubium particulare quoad habitus dimissionem.* — *Resolutio prima.* — *Resolutio secunda.* — Speciale vero dubium habet, an per quamcumque dimissionem habitus interrumpatur annus probationis. In quo adverto aliud esse exuere habitum, aliud dimittere; exuit enim habitum, qui ad tempus illud deponit; dimittit vero, qui omnino mutat, animo non amplius induendi illum. Exuere ergo habitum non satis est ad hanc interruptionem; nam primo aliquando fieri potest de licentia prælati, vel pœnitentiæ aut humiliationis causa, vel gratia dispensationis, sive juste, sive injuste datæ; propter hoc enim non censeatur novitius moraliter mutare statum suum. Secundo, potest hoc fieri ab ipso novitio sine licentia, et contra regulam, ut, verbi gratia, si ad dormiendum spoliatur habitu et omni parte ejus, contra propriam regulam; imo, licet spoliatur, ut induatur vestibus secularibus ludi causa, vel fortasse liberius committendi aliquod peccatum, etiam extra monasterium, non existimo per hos actus interrumpi novitiatum, quia revera non mutatur status vitæ, qualis in novitio esse potest, nec est inconstans in vocatione et perseverantia (quod in hac continuatione maxime attendendum est), licet in illo statu male vivat, ut supra etiam dixi. Per dimissionem autem habitus consummatam et perfectam fit interruptio, quia mutatur status. Dico autem *consummatam et perfectam*, non solum quia necesse est ut fiat animo mutandi statum, sed etiam quia oportet ut moraliter consummetur talis mutatio, et egressus a monasterio; ut, verbi gratia, si prælatus decrevisset novitium dimittere, et ea intentione eum religionis habitu exui, et propriis vestibus indui fecisset, postea vero priusquam egrederetur monasterio, mutasset sententiam, novitioque iterum habitum restitueret, non crederem fuisse inter-

rumpit novitiatum, quia non fuit actus dimittendi consummatus. Quod maxime verum habet si novitio reluctante id agebatur, nam si ipso petente id fieret, major videretur facta mutatio; nihilominus tamen etiam in hoc casu dissimulari posse opinor, quia contrarium est nimis rigorosum, et non potest jure aut ratione sufficienter convinci, et alioquin satis rationabiliter dicitur illam non esse interruptionem moralem, cum nondum actus omnino consummatus sit. Et juxta hoc existimo judicium ferendum in casu illo, quem attingit Navar., dict. consil. 33, de novitio qui se intra monasterium abscondit animo fugiendi, fortasse mutato jam habitu (licet hoc ibi non exprimat), postea vero inventus a superiore, et blanditiis illectus, mansit in monasterio, et sic professus sit. Probabilius enim censeo tum non fuisse interruptum novitiatum, non propter momentaneam moram, ut Navarrus dicit, sed quia actus non fuit consummatus, ut explicatum est.

8. *Ultima difficultas.* — *Opinio Angeli et Sylvestris.* — *Non placet hæc opinio.* — *Primum inconveniens quod ex illa sequitur.* — *Secundum.* — *Tertium.* — Superest vero hic alia difficultas, an hæc continuus probationis debeat esse usque ad professionem intrinsece, ut sic dicam; vel sufficiat annum ipsum esse integrum, etiamsi proxime non sequatur professio, et consequenter si, expleto anno probationis, novitius nolit profiteri, sed monasterio egrediatur, et postea iterum redeat, an prior annus probationis sufficiat ad professionem emittendam. Hoc dubium attingunt Angelus et Sylvester supra, censentque non esse necessariam continuationem probationis cum professione, ac proinde in dicto casu probationem illam fuisse sufficientem ad professionem emittendam. Et ita explicant et probant opinionem Speculatoris supra citatam, nullam vero probationem afferunt, nisi fortasse quod ille annus probationis vere fuit integer et continuus, et nullum est jus, quod postulet continuari etiam cum professione, aut quod vetet professionem fieri, si inter novitiatum et illam tempus aliquod secularis vitæ intercedat. Verumtamen hæc sententia mihi non placet, neque dictos auctores in ea consequenter loqui censeo; ex illa enim sequitur, posse nunc inchoari annum probationis decimo quarto anno ætatis, et finiri initio decimi quinti, et postea redire ad sæculum usque ad complementum ætatis sexdecim annorum, et tunc regredi ad monasterium, et sine alia

probatione profiteri. Quod profecto statim per se absurdum apparet. Et eadem ratione potuisset quis ante Concilium probationem facere duodecimo anno ætatis, et postea simili modo professionem facere, quia nullum erat jus designans in qua ætate novitiatus esset peragendus. Consequens autem est falsum, et contra eosdem auctores, qui alias dicunt, annum probationis non posse inchoari nisi uno anno ante legitimam ætatem a jure designatam ad professionem, adeo ut etiam dicant, ubi necessaria est ætas decem et octo annorum, probationem non posse inchoari ante decimum septimum, ut etiam supra animadverti, cap. 11 hujus libri.

9. *Instantia diluitur.* — *Sententia auctoris.* — *Probatur ex Conciliis.* — Præterea sequitur, licet quis redierit ad sæculum per decennium post integrum annum probationis factum, posse eum illo anno postea profiteri, quod plane absurdissimum est, et contra omne prudens iudicium. Nam intermissione temporis diversificantur mores, et opera hominum, ut dicitur in l. *Si non sortem*, § *Liber-tus*, ff. de Conditione indebiti. Quo principio utitur Angelus ad probandum, interruptionem anni probationis esse contra substantiam ejus; æque autem efficaciter procedit ratio de interruptione inter probationem et professionem, quia qui in hoc anno vel hac ætate recte se gessit in novitiatu, potest jam esse inhabilis ad religionem, et e contrario. Quod si quis fortasse dicat hoc solum esse verum, quando nimium tempus interpositum est, respondetur imprimis idem dici posse de interruptione ipsius anni probationis. Deinde dicitur id esse accidentarium, et aliquando in parvo tempore magnam posse fieri rerum mutationem; aliquando vero nullam, etiam in tempore longo; et admissa interruptione, nullam moralem regulam relinqui; ideoque vel nullam admittendam esse, vel certe nullo fundamento dici majorem vel minorem impedire, aut non impedire. Existimo ergo eadem jura, quæ statuunt ut annus probationis præcedat, consequenter velle ut finito anno, statim de persona iudicium feratur, et ad probationem admittatur, si admittenda sit; vel saltem in eodem statu probationis usque ad professionem perseveret; nam si illum mutet, moraliter mutat fundamentum iudicii, quoniam multum potest mutare mores, propter quod, moraliter etiam loquendo, nova probatione indiget. Atque hoc tandem mihi persuadent verba Concilii Tridentini, *per annum post susceptum habi-*

tum; quibus indicatur non debere ante professionem plures receptiones ad habitum antecedere. Facit etiam quod c. 16 monet religionum prælatos, ut finito anno probationis, aut novitios ad professionem admittant, aut eos ejiciant; quis autem dicat, si semel eos ejiciant anno expleto, posse iterum illos recipere, et valide ad professionem admittere eum eadem probatione? Vel etiam, si novitius ipse noluit profiteri, etiamsi religio illum admittet, quomodo potest admitti sine novo experimento?

10. *Hæc sententia est probabilior.* — Propter hæc ergo probabilior hanc partem esse censeo, quamvis non sit tam certa sicut alia de interruptione anni novitiatus; quia et pauci Doctores hoc in specie disputant et affirmant, et fundamentum iudicium non est tam manifestum, licet sufficiens videatur. Non omitam etiam advertere, prædictam sententiam, et fundamentum ejus maxime procedere, quando interruptio fit per egressum a religione; contingere autem potest ut fiat emittendo professionem nullam cum existimatione quod valida sit; tunc etiam supra diximus, probationem interrumpi, et tempus illud, pro quo aliquis vivit in habitu, actione et existimatione professi, non posse tempus probationis appellari. Difficile ergo creditum est, propter moram interpositam inter annum probationis, et veram ac validam professionem, ita interrumpi tempus debitum, ut intellecto postea defectu professionis, non possit iterum valida fieri sine novo anno probationis, quod videtur plane sequi ex dictis. Sed hoc genus interruptionis non videtur ejusdem rationis quoad omnia, de qua redicam commodius libro sequenti, ubi explicabo quo modo professio nulla iteranda sit.

CAPUT XVI.

UTRUM NOVITIUS AD OBSERVANTIAM REGULAREM TENEATUR; ET UTRUM OFFICIA, BENERICIA, AC DIGNITATES ECCLESIASTICAS HABERE POSSIT.

1. *Sensus questionis.* — *Ratio dubitandi.* — Quæstio intelligitur, ut supra dixi, quasi in sensu composito, dum novitius in eo statu existit; nam simpliciter certum est non obligari. Ratio autem dubitandi pro parte negativa est, quia novitius nullum votum emisit; ergo ad nihil amplius tenetur ex vi illius status, quam ante illum teneretur, quia non est unde oriatur talis obligatio, si ex promissione

non nascitur. In contrarium vero est, quia novitius fruitur bonis et privilegiis religionis; ergo debet etiam ejus onera sustinere; ergo debet ad hoc esse obligatus, quia alias non posset convenienter dirigi et gubernari a prælati religionis.

2. *Resolutio.* — Nihilominus simpliciter dicendum est, novitium non obligari in conscientia ad observantiam regularem, quamvis aliquo modo debeat subesse disciplinæ religiosæ, quamdiu a monasterio non recedit. Utramque partem probant rationes dubitandi: ut tamen res tota explicetur, et breviter exponamus nonnulla brevia dubia quæ de novitiis tractari solent, revocemus omnes obligationes proprias religiosorum ad tria vota, et per illa breviter discurremus; supponimus enim hic solum esse sermonem de obligationibus, quas religio addere potest et solet; nam de aliis, quæ communes sunt omnibus Christianis, non dubium est quin maneant in novitio, neque illæ proprie pertinent ad observantiam regularem, sed generales sunt.

3. *Ad quid teneatur novitius in materia castitatis?* — *Prima assertio.* — *Secunda.* — *Circumstantia novitii non est necessario confitenda.* — Quod ergo spectat ad votum castitatis, clarum est, si alias novitius privata devotione votum castitatis non emisit, nulla nova seu speciali obligatione teneri ad servandam castitatem, sed solum illa, quæ ex jure naturæ nascitur, quia nec religiosus professus tenetur, nisi ex ratione voti, nec potest excogitari alia ratio hujus obligationis. Solum potest observari, ratione scandali vitandi, et honoris religiosi habitus, et totius religionis, majori quadam obligatione teneri novitium ad castitatem servandam, quamdiu talem habitum portat, et in illo quasi statu perseverat; hanc vero obligationem existimo esse accidentariam. Unde si in individuo novitius peccet contra castitatem, præcavendo sufficienter ne sequatur scandalum, vel infamia religionis, non incurrit specialem malitiam; imo neque existimo illam circumstantiam personæ, scilicet, quod sit novitius religionis, ita aggravare peccatum, ut sit necessarium illam in confessione explicare, quia nullum est sufficiens fundamentum talis gravitatis; nam, licet ille dici possit magis ingratus Deo, vel ex majori malitia peccare, qui majorem habet cognitionem, et pauciores occasiones, nihilominus hæc sunt circumstantiæ valde generales.

4. *Tertia assertio.* — *Explicatur dictum*

Joan. Andr. — Denique a fortiori colligitur, non peccare novitium, si, relicta religione, etiam in sæculo constitutus, matrimonium contrahat et consummet; semper enim supponimus non esse factam professionem, vel expressam, vel tacitam, et ita est res manifesta. Et eadem ratione, si contra castitatem peccet in eo statu, non aggravatur ejus culpa, saltem notabiliter, præcise ex ea circumstantia, quod religiosus aliquo modo fuerit, vulgari modo loquendo; nulla enim obligatio inde mansit, nec jam id cedit in infamiam religionis. Solum potest augeri peccatum propter majorem scientiam vel resistentiam divinæ gratiæ, quæ sunt accidentaria et communia, ut dictum est. Et huc etiam spectat quod potest deferre quascumque vestes sæculares, quibus utuntur mere laici et conjugati. Dixit autem Joannes Andræas debere vitare vestes nimis lascivas in signum antiquæ religionis, quod est sanum et prudens consilium, non tamen præceptum, nec major obligatio rigorosa, quam ex natura rei nascatur, ut bene notavit Panorm. in c. *Consulti*, de Regular., in fin. Et hæc sufficiunt de voto castitatis, quæ magna ex parte applicari possunt ad alia peccata quæ novitius potest committere, vel perseverans in eo statu, vel post illum relictum, contra alia præcepta ecclesiastica, vel divina; parum enim ex ea circumstantia aggravantur, per se loquendo.

5. *Ad quid item obligetur in materia paupertatis.* — *Distinctio præmittenda.* — *Prima assertio circa bona religionis.* — *Notatio circa usum talium bonorum.* — Circa obligationem paupertatis, certum est ex vi illius ad nullam actionem vel omissionem teneri novitium, cum votum non emisit. Dico autem *ex vi illius*, quia aliunde poterit in hac materia delinquere. In quo oportet distinguere de bonis religionis, et de bonis ipsius novitii, quæ secum attulit, vel quovis modo retinet. Circa priora, licet non teneatur novitius ad usum paupertatis ex voto, quia illud non fecit, tenetur tamen ex lege justitiæ primum talium bonorum dominium non usurpare, quia sua non sunt. Deinde neque ampliorem usum eorum accipere, quam ei a religione concedatur, ob eandem causam, quia non utitur illis bonis, ut dominus eorum, sed ex concessione domini; ergo non potest licite excedere ejus voluntatem et facultatem. Ut autem in tali materia, et gravitas culpæ, et obligatio restituendi, quæ inde resultare potest, discernatur, distinguere oportet duplicem usum talium bonorum.